

I. TEOLOGIE BIBLICĂ

PSALMUL 2 – ABORDARE ISAGOGICĂ, EXEGETICĂ ȘI TEOLOGICĂ (PARTEA I)

STELIAN PAȘCA-TUȘA*

REZUMAT. În cadrul acestui studiu intenționez să ofer cititorului posibilitatea de a se familiariza cu principalele tipuri de interpretare scripturistică, într-un exercițiu exegetic focalizat pe psalmul al doilea. Alegerea textului suport nu a fost întâmplătoare, deoarece încă din antichitate, psalmii au suscit atenția unui număr impresionant de interpreți și au constituit un cadru de convergență, dialog și uneori chiar de dispute între religii (iudaism și creștinism), iar apoi între confesiunile creștine. Pe parcursul analizei exegetice am ținut cont de rigorile școlii critice de interpretare pe care le-am corelat cu comentariile rabinice și patristice pentru a realiza o abordare cât mai cuprinzătoare. Cu toate că pozițiile acestora nu au consonat în toate privințele, am încercat pe cât a fost posibil să subliniez mai degrabă elementele comune care se regăsesc în maniera de interpretare caracteristică fiecărei școli exegetice, decât cele care le diferențiază. Ca atare, complexitatea acestui studiu care tratează chestiuni de isagogie, exegeză și de teologie și care totodată abordează textul psalmic atât la nivel literal și alegoric, cât și spiritual, poate constitui o paradigmă hermeneutică pentru cei ce doresc să analizeze cu acurie științifică și duhovnicească Sfânta Scriptură.

Cuvinte-cheie: psalm, rabini, Sfinți Părinți, interpretare critică, rege, Domnul, perspectivă

* Dr., Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”,
stelianpascatusa@yahoo.com

1. Pentru ce s-au adunat neamurile¹ și popoarele cugetă cele deșarte?
2. Regii pământului stau înaintea și căpeteniile se sfătuiesc laolaltă împotriva Domnului și împotriva unsului Său zicând:
3. „Să rupem legăturile lor și să aruncăm de la noi funiile² lor!”
4. Cel ce locuiește în ceruri râde³, Domnul își bate joc de ei.
5. Atunci, va grăi către ei în mânia Sa și cu urgia Sa îi va înspăimânta, zicând:
6. „Iar⁴ Eu am pus⁵ pe regele meu peste Sion, muntele meu cel sfânt.”
7. Voi vesti porunca Lui: Domnul a zis către Mine: „Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut!
8. Cere de la mine și-ți voi da neamurile ca moștenire și marginile pământului ca stăpânire.
9. Cu toiag de fier îi vei zdrobi, ca pe vasul olarului îi vei sfărâma.”
10. Și acum, regi, înțelepțiți-vă; luați învățătură, judecători ai pământului!
11. Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați cu cutremur.
12. Sărutați pe fiul⁶, ca să nu se mânie Domnul și să pieriți pe cale, căci mânia lui degrabă se aprinde. Fericiți toți cei ce nădăjduiesc în El!⁷

După ce inițial a surprins evenimentele ce s-au derulat în cadrul ceremoniei de încoronare a unui rege din dinastia davidică⁸, acest text psalmic care este inclus

¹ Având în vedere faptul că termenul גוֹיִם (*goim*) indică pe cei care sunt în afara granițelor poporului ales care în fapt erau păgâni și idolatri, unii dintre traducători au optat aici pentru cuvântul *păgâni* (B.1936, KJV), fapt dezaprobat de unii exegeți. Rabbi Solomon FREEHOF, *The Book of Psalms: A commentary*, Union of American Hebrew Congregations, Cincinnati, 1938, p. 14.

² Septuaginta traduce termenul prin ζυγός care înseamnă *jug*.

³ Am optat în traducere pentru forma de prezent a verbelor din acest verset, nu pentru cea de viitor (întălnită în originalul grecesc), fiindcă aceasta se potrivește mult mai bine contextului. Cf. Mayer GRUBER, *Rashi's Commentary on Psalms*, Leiben, Boston, 2004, p. 175; Ioan POPESCU-MĂLĂIEȘTI, „Psalmii”, în: *BOR XXX* (1904), 6, p. 653; B.1936.

⁴ În acest caz, paticula ו (vav) este în mod evident adversativă. Cf. George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew; with a critical, exegetical and philological commentary*, vol. I, J. W. Parker, London, 1846, p. 16.

⁵ Datorită faptului că verbul נָסַח (*nasakh*) se traduce prin *a turna, a vărsa* unii traducători au folosit aici termenul *uns*. Mai multe detalii despre aceasta se găsesc în secțiunea exegetică dedicată versetului.

⁶ Sintagma *sărutați pe fiul* constituie una din cele mai cunoscute expresii psalmice care a suscitât interesul exegeților în vederea stabilirii unei traduceri și implicit a unei interpretări cât mai apropiate de textul original. În limbajul de specialitate aceasta poartă denumire de *crux interpretum*. Pentru detalii vezi analiza exegetică a versetului.

⁷ Textul psalmului a fost diortosit prin consultarea mai multor ediții (P.1651, B.1874, B.1936, KJV, FB) și psalmii traduși de părintele Ioan Popescu-Mălăiești) care au avut ca sursă versiunea ebraică a Psaltirii.

⁸ Cu toate că legământul lui Dumnezeu cu David era veșnic, reafirmarea din timp în timp a acestei convenții era necesară. Cel mai potrivit moment pentru aceasta avea loc în cadrul ceremonialului de încoronare, când un nou descendent din familia regală a lui David urca pe tron. Așadar, în ceea ce ne privește, prin cuvintele dumnezeiești *fiul meu ești tu* se marchează restabilirea legăturii dintre Dumnezeu și dinastia davidică în persoana noului rege încoronat. Peter CRAIGIE, *Psalms 1-50*, coll. *WBC 19*, Word, Incorporated Dallas, 2002, p. 67. Cf. *Septuaginta. Psalmii, Odele, Proverbele, Eccliazatul, Cântarea Cântărilor*, vol. 4/I, trad. Cristian Bădiliță, Ed. Polirom București, 2006, p.42-3; Alois BULAI, et al., *Psalmii. Traducere, note și comentarii*, Sapienția, Iași, 2005, p. 15-6.

în categoria psalmilor regali⁹, a dezvoltat o perspectivă mesianică recunoscută aproape în unanimitate de exegeți. Rezerve față de această abordare au manifestat, începând cu Rashi¹⁰, majoritatea evreilor moderni și contemporani¹¹, cu toate că rabinii anteriori lor¹² au acceptat interpretarea mesianică. Această atitudine s-a datorat perspectivei hristologice pe care creștinii au conferit-o acestui text încă din perioada primară a Bisericii. Acest fapt este confirmat de o ediție mai veche a traducerii comentariului lui Rashi la psalmi unde acesta afirmă că optează pentru o interpretare literală, contrară poziție expuse de exegeza tradițională iudaică, din pricina interpretării creștine: „Rabinii noștri au explicat acest psalm referindu-se la regele Mesia, dar de dragul unui sens literal și ca un răspuns pentru creștini, este mai potrivit să îl interpretăm făcând trimitere la David însuși”¹³.

Conținutul mesianic al psalmului i-a determinat pe aghiografii nou testamentari să facă mai multe trimiteri la textul acestuia pentru sublinia, atât împlinirea evenimentelor prevestite, cât și statutul Mântuitorului față de Tatăl și de celelalte creaturi. În Faptele Apostolilor (4, 24-28¹⁴) ni se relatează faptul că mulțimea adunată

⁹ Mitchell DAHOOD, *Psalms*, coll. AB 19A, Doubleday & Company, Inc., New York, 1966, p. 7. Cf. Hans-Joachim KRAUS, *Psalms 1-150: A Commentary*, vol. 1, trad. H. C. Oswald, Augsburg Publishing House, Minneapolis, 1988, p. 125; Artur WEISER, *The Psalms. A Commentary*, The Westminster Press, Philadelphia, 1962, p. 109; Rabbi Benjamin SEGAL, *Psalm 2 – Two Interpretations of the Divine Right of Kings*, în http://psalms.schechter.edu/2010/02/psalm-2-two-interpretations-of-divine_21.html (accesat 8 mai 2013).

¹⁰ Mayer GRUBER, *Rashi's Commentary*, p. 174.

¹¹ Rabbi Solomon FREEHOF, *The Book of Psalms*, p. 13-4; Rabbi Benjamin SEGAL, *Psalm 2*.

¹² În Talmud, rabinii menționează un dialog între Mesia și Dumnezeu în care se subliniază dimensiunea mesianică a textului acestui psalm: „Rabinii noștri au afirmat că Cel Sfânt, binecuvântat fie El, va spune lui Mesia, fiul lui David (Fie ca el să se arate cât mai degrabă în zilele noastre!), *Cere de la mine orice și îți voi da ție*, după cum este scris: *Eu voi spune hotărârea lui etc. Eu astăzi te-am născut, cere de la mine și îți voi da neamurile moștenirea ta*. Dar când va vedea că Mesia, fiul lui Iosif, este ucis, el îi va spune Lui: *Stăpâne al Universului, cer de la tine doar darul vieții*. Cât despre viață, El îi va răspunde, *Tatăl tău David a profețit deja aceasta despre tine*, după cum este scris, *Viață a cerut de la Tine și i-ai dat lui lungime de zile în veacul veacului*.” <http://halakhah.com/pdf/moed/Sukkah.pdf> (accesat 8 mai 2013). Rabi Abraham Ibn Ezra consideră că interpretarea mesianică se impune la acest psalm. Rabbi Abraham Ibn Ezra, *Commentary on the First Book of Psalms: Chapters 1-41*, trad. H. Norman Strickman, Yashar Books, 2007, p. 12. Cf. http://halakhah.com/berakoth/berakoth_7.html#PARTb (accesat 8 mai 2013); Rabbi David KIMHI, *Rabbi David Kimhi, The longer commentary of R. David Kimhi on the first Book of Psalms*, trad. R. G. Finch, The Macmillan Company, New York, 1919, p. 13.

¹³ George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p. 9-10. Cu toate că această inserție nu se găsește în majoritatea edițiilor, cercetătorii confirmă veridicitatea ei. Cf. Rabbi Yapheth ben HELI BASSORENSIS KARAÏTAE, *In librum Psalmorum comentarii Arabici*, trad. L. Bargès, Excudebant Firmin Didot Fratres, Lutetiae Parisiorum, 1846, p. 94 și A. JENNINGS, *The Psalms with introduction and critical notes*, Macmillan and Co., London, 1884, p. 8.

¹⁴ „Iar ei, auzind, într-un cuget au ridicat glasul către Dumnezeu și au zis: Stăpâne, Dumnezeu, Tu, Care ai făcut cerul și pământul și marea și toate cele ce sunt în ele, Care prin Duhul Sfânt și prin gura părintelui nostru David, slujitorul Tău, ai zis: Pentru ce s-au întărit neamurile și popoarele au cugetat cele deșarte? Ridicatu-s-au regii pământului și căpeteniile s-au adunat laolaltă împotriva Domnului și împotriva Unsului Lui, Căci asupra Sfântului Tău Fiu Iisus, pe care Tu L-ai uns, s-au adunat laolaltă, cu adevărat, în cetatea aceasta, și Irod și Pontius Pilat cu păgânii și cu popoarele lui Israel, Ca să facă toate câte mâna Ta și sfatul Tău mai dinainte au rânduit să fie.”

În jurul ucenicilor Domnului, impresionată de modalitatea în care Sfinții Apostoli Petru și Ioan au scăpat din mâinile arhierilor și bătrânilor poporului după vindecarea ologului, au rostit o rugăciune în care se face referire la profeția pe care David a făcut-o în psalmul 2 (v. 1-2) cu privire la cele ce avea să pătmească Iisus Hristos de la cei care s-au adunată împotriva Lui (Irod, Pilat și păgânii și poporul israelit). Aici este important de menționat pe lângă identificarea exactă a evenimentului prevestit, că prima comunitate creștină era deja familiarizată cu această interpretare care probabil a fost realizată anterior de unul dintre apostoli. În aceeași scriere (FA 13, 33¹⁵), în cadrul discursului pe care l-a rostit în Sinagoga din Antiohia Pisidiei, Sfântul Pavel face trimitere la textul versetului 7 din psalmul 2 pentru a argumenta faptul că învierea Domnului a fost prevestită de David prin acest text și prin cel din psalmul 15 (v. 10)¹⁶. În Epistola către Evrei, același text din psalmi este invocat pentru a indica relația Mântuitorului cu Tatăl și implicit superioritatea Lui față de îngeri (1, 5¹⁷), iar în capitolul 5 (v. 5¹⁸), textul este corelat cu versetul 4 din psalmul 109 pentru a sublinia arhieria veșnică a lui Iisus Hristos. Ecouri ale acestui psalm se regăsesc și în numirile ce-i sunt atribuite Mântuitorului de către Natanael care îl numește Fiul lui Dumnezeu și regele lui Israel¹⁹ (In. 1, 49) sau de către Caiafa care îl întreabă de este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu (Mt. 26, 63). Perspectivele eshatologice ale psalmului, indicate și de exegeza iudaică²⁰, se regăsesc în Apocalipsă unde regele mesianic va nimici pe cei potrivnici și va stăpâni neamurile cu toiag de fie (12, 5; 19, 15 – cf. Ps. 2, 9)²¹.

¹⁵ „Că pe aceasta Dumnezeu a împlinit-o cu noi, copiii lor, înviindu-L pe Iisus, precum este scris și în Psalmul al doilea: *Fiul Meu ești Tu; Eu astăzi Te-am născut.*”

¹⁶ În Ro. 1, 3-4, Sfântul Pavel face trimitere indirectă la același text al psalmului.

¹⁷ „Căci căruia dintre îngeri i-a zis Dumnezeu vreodată: *Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut; și iarăși: Eu Îi voi fi Lui Tată și El Îmi va fi Mie Fiu?*”

¹⁸ „Așa și Hristos nu S-a preaslăvit pe Sine însuși, ca să Se facă arhieriu, ci Cel ce a grăit către El: *Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut.*”

¹⁹ Cu toate că Hristos nu săvârșise nimic care să-l certifice regalitatea, Natanael corelează imaginea lui Mesia de care fusese deja convins cu cea de rege. Paternitatea regalității davidice, profețite de Natan și subliniată în mod evident în psalmul 2, „nu reprezintă altceva decât faptul că poporul ales trebuia să aștepte, în perspectivă eshatologică, pe regele ideal, pe Mesia”. Ioan CHIRILĂ, *Mesianism și Apocalipsă în scrierile de la Qumran*, Ed. Arhidiecezania, Cluj-Napoca, 1999, 25

²⁰ R. Johanan a zis în numele lui R. Simeon b. Yohai: Prezența unui fiu rău în casa unui om este mai rea decât războiul cu Gog și Magog. Căci în psalmul lui David scris când fugea din fața fiului său Absalom se spune: *Doamne, cât s-au înmulțit cei ce mă necăjesc! Mulți se scoală asupra mea* (Ps. 3, 1). Dar în privința războiului cu Gog și Magog este scris: *Pentru ce s-au întărit neamurile și popoarele au cugetat deșertăciuni?* (Ps. 2, 1) și nu scrie: *cât s-au înmulțit cei ce mă necăjesc.*” http://halakhah.com/berakoth/berakoth_7.html#PARTb (accesat 8 mai 2013) și Mayer GRUBER, *Rashi's Commentary*, p. 174.

²¹ Franz DELITZSCH, *Biblical commentary on The Psalms*, v. 1, trad. Fancis Bolton, Edimburg, T. & T. Clakk, 1871, p. 90-1. Cf. Andrew BONAR, *Christ and His church in the Book of Psalms*, R. Carter & Brothers, New York, 1860, p. 5-7.

NOȚIUNI DE ISAGOGIE

Datarea psalmului. Pe considerentul că psalmul descrie evenimente din viața regelui David sau a fiului său Solomon, exegeza rabinică a considerat că acest text psalmic a fost alcătuit cel mai probabil în timpul domniei celui de-al doilea rege al lui Israel. Începând cu Rashi²² și David Kimhi²³ s-a lansat ideea că psalmul a fost scris de către David în perioada imediat cuceririi Ierusalimului când filistenii au năvălit în valea Refaim ca să împiedice ascensiunea lui David care deja fusese uns rege în Hebron și întărirea regatului lui Israel (2 Rg. 5, 17). Împotriva acestei opinii s-a obiectat faptul că David nu a fost uns rege în Sion (după cum ar reieși din textul psalmului), ci după cum am menționat numai în Hebron și în Betleem de către Samuel²⁴. Totuși, dacă avem în vedere mărturia istoricului Iosif Flaviu care afirmă că filistenilor li s-au alăturat în acea bătălie sirieni, fenicieni și alte neamuri războinice²⁵ (fapt semnalat de primele versete ale psalmului) am putea susține că evenimentul respectiv poate fi considerat ca punct de geneză al acestui text psalmic. În sprijinul acestei posibile datări putem menționa și opinia lui Mitchell Dahood care susține că stilul și limbajul în care a fost alcătuit psalmul indică perioada timpurie a regalității, undeva în secolul al X-lea î.Hr.²⁶. Alți exegeți²⁷ sunt de părere că psalmul descrie evenimentul încoronării regelui Solomon pe care Însuși Dumnezeu îl numește fiu al Său (cf. 2 Rg. 7, 14). La această opinie s-a obiectat faptul că atunci când a urcat pe tronul părintelui său, Solomon nu a avut parte de o situație externă tensionată (cf. 1 Par. 22, 9), ci numai de încercare eșuată a fratelui său Adonia care s-a autoproclamat rege²⁸. În schimb începutul domniei regilor Ozia, Iezechia, Iosia și chiar Zorobabel²⁹ s-a făcut în condiții precare când presiunile interne

²² Mayer GRUBER, *Rashi's Commentary*, p. 174.

²³ Rabbi David KIMHI, *The longer commentary*, p. 12.

²⁴ În Cărțile Regilor sunt amintite trei momente în care David a fost uns ca rege: prima de către Samuel în Betleem (1 Rg. 16, 12-13), a doua de către bătrânii seminției lui Iuda în Hebron, imediat după moartea lui Saul (2 Rg. 2, 4), iar a treia tot în Hebron, însă de către bătrânii întregului Israel la aproximativ după șapte ani de la cea de-a doua ungere (2 Rg. 5, 3).

²⁵ „Trebuie să se știe că întreaga Sirie și Fenicie, în afară de multe alte neamuri războinice, le-au venit filistenilor în ajutor, luând parte la luptă. Acesta este motivul pentru care, deși fuseseră învinși de nenumărate ori și pierduseră atâtea mii de luptători, porneau din nou războiul împotriva evreilor, cu trupe și mai numeroase.” Iosefus FLAVIUS, *Antichități iudaice*, vol. 1, trad. Ioan Acsan, Ed. Hasefer, București, 2002, p. 372.

²⁶ Mitchell DAHOOD, *Psalms*, p. 7.

²⁷ Rabbi Solomon FREEHOF, *The Book of Psalms*, p. 13-4. Cf. Alexander Potts et al., *The Psalms. Chronologically arranged*, Macmillan and Co., London, 1870, p. 49.

²⁸ Franz DELITZSCH, *Biblical commentary*, p. 90. George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p. 11.

²⁹ THEODORE OF MOPSUESTIA, *Commentary on Psalms 1-81*, trad. Robert Hill, Society of Biblical Literature, Atlanta, 2006, p. 17.

și exterioare erau destul de puternice³⁰. Cu toate acestea imaginea emblematică a regelui care este descris în psalm depășește cu mult personalitățile evocate, fiindcă nici măcar lui David nu i s-a promis o stăpânire care să se întindă peste toate neamurile și popoarele pământului.

Din acest motiv unii bibliști au lansat o opinie potrivit căreia psalmul este o creație postexilică³¹. Pe lângă argumentele de natură literală³², aceștia au considerat că autorul psalmului a dorit să restaureze imaginea regelui care provine din spița davidică și are legitimitate divină. Astfel că, psalmul ar fi putut fi scris ca reacție la domnia nelegitimă a lui Alexandru Ianeul³³. Opinia acestor exegeți care plasează alcătuirea psalmului în perioada posteroară exilului babilonian a fost întâmpinată cu rezerve de către cei mai mulți comentatori. Opțiunea acestora pentru o datare târzie surprinde mai degrabă tendința evreilor de a interpreta psalmii regali într-o perspectivă mesianică și eshatologică după întoarcerea lor din robie când speranța restaurării monarhiei davidice era din ce în ce mai dificil de împlinit³⁴.

Autorul. Ținând cont de faptul că unul din aghiografii Noului Testament îl indică pe David ca autor al acestui psalm (FA 4, 25), majoritatea exegeților (rabini³⁵, părinți ai Bisericii³⁶ și bibliști contemporani³⁷) au încercat mai degrabă să identifice evenimentul și personalitatea la care autorul face referire în textul psalmic, decât să conteste paternitatea davidică a scrierii. Concluzia la care au ajuns exegeții este aceea că niciunui rege nu i se potrivește pe deplin descrierea din psalm, nici măcar lui David care nu avea cum să fie atât de conștient de încărcătura mesianică a persoanei sale³⁸. Din aceste considerente chipul regelui a fost identificat cel mai

³⁰ Cf. Charles BRIGGS, și Emilie BRIGGS, *A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Psalms*, vol. I, C. Scribner's Sons, New York, 1906-07, p. 13.

³¹ E O USUE, „Theological-mythological viewpoints on divine sonship in Genesis 6 and Psalm 21,” în *Verbum et Ecclesia*, (2005), 3, p. 821.

³² André ROBERT, „Considérations sur le messianisme du Ps. II,” în *Recherches de Sciences Religieuses* (1951-52), 39, p. 97.

³³ Charles BRIGGS, *The Book of Psalms*, p. 25. Cf. Patrick BOYLAN, *The Psalms. A study of the Vulgate Psalter in the light of the Hebrew Text*, vol. 1, M. H. Gill and Son, Ltd., Dublin, 1921, p. 6.

³⁴ *Septuaginta*, p. 43.

³⁵ Mayer GRUBER, *Rashi's Commentary*, p. 174; Rabbi Abraham Ibn EZRA, *Commentary on the Psalms*, p. 12; Rabbi David KIMHI, *The longer commentary*, p. 12.

³⁶ St. HILAIRE DE POITIERS, *Commentaire sur le Psaume 2* în <http://www.patristique.org/Hilaire-de-Poitiers-Commentaire-sur-le-Psaume-2.html> (accesat în 9 mai 2013); CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, vol. I, trad. P. G. Walsh, Paulist Press, New York/Mahwah, 1990, p. 57; THOMAS D'AQUIN, *Commentaire sur les Psaumes*, trad. Jean-Éric Stroobant de Saint Éloy, Ed. du Cerf, Paris, 1996, p. 45.

³⁷ Albert BARNES, *Notes, critical, explanatory, and practical, on the book of Psalms*, vol. I, Harper & Brothers, New York, 1868-69, p. 8-9; George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p. 6; Adam CLARKE, *Clarke's Commentary: Psalms*, Ages Software, Albany, 1999, p. 2:1.

³⁸ Franz DELITZSCH, *Biblical commentary*, p. 90; George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p. 12.

adesea cu Iisus Hristos³⁹, fapt care a fost contestat de comentariile rabinice care au vizat fie pe Solomon⁴⁰, fie pe Mesia care va zdrobi pe Gog și Magog, regii care se vor împotrivi Domnului în timpul eshatonului⁴¹.

Structura psalmului. Aproape toți exegeți optează pentru o structurare în patru secțiuni a psalmului, chiar dacă gruparea în versete diferă uneori de la unii la alții: în prima parte (v. 1-3) este descrisă revolta regilor vasali împotriva noului rege care avea să îi stăpânească; în cea de-a doua (v. 4-6) este evidențiată reacția lui Dumnezeu față de planurile lor; în cea de-a treia (v. 7-9) este expusă atitudinea noului suveran care își demonstrează legitimitate și îi invită pe răsculați la supunere; iar în ultima parte (10-12) este subliniată posibila reconciliere și concluzia psalmului⁴². Pentru Rabi Benjamin Segal aceste secțiuni corespund cuvintelor rostite de către psalmist, Dumnezeu, rege și iarăși de către autorul psalmului⁴³, iar pentru Casiodor care propune o interpretare hristologică, aceste părți coincid cu patru momente care privesc uneltirea iudeilor împotriva lui Hristos, revolta lor, atitudinea lui Dumnezeu față de planurile lor și față de Fiul Său și îndemnul adresat neamurilor de a se supune Mântuitorului și de a recunoaște credința creștină⁴⁴.

ANALIZĂ EXEGETICĂ

Versetul 1

„Pentru ce s-au adunat neamurile și popoarele cugetă cele deșarte?”

Particula interogativă לָמָּהּ (*lamma^h*) – *pentru ce*⁴⁵ cu care debutează textul psalmic, deși este folosită doar o singură dată în secțiunea introductivă, aceasta

³⁹ ST. ATHANASIOS THE GREAT, *The Life Of Antony And The Letter To Marcellinus*, trad. Robert C. Gregg, Paulist Press, New York, 1980, p. 102; ST. HILAIRE DE POTTIERS, *Commentaire sur le Psaume 2*; THEODORE OF MOPSUESTIA, *Commentary on Psalms*, p. 15. SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, „Tâlcuirea psalmilor I (1-8),” trad. Dumitru Stăniloae, în *MO*, (1989), 4, p. 38; ST. AUGUSTIN, *Expositions on the Psalms*, coll. *The Nicene and Post-Nicene Fathers* 8, trad. Philip Schaff, Logos Research Systems, Oak Harbor, 1997, p. 2; DIODORE OF TARSUS, *Commentary on Psalms 1-51*, trad. Robert C. Hill, Liden, Boston, 2005, p. 7; TEODORE DE CIR, *Tâlcuire a celor o sută cincizeci de psalmi ai proorocului împărat David*, trad. de PS. Iosif al Argeșului, Sfânta Mănăstire Sfinții Arhangheli, Petru Vodă, 2003, p. 8; CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 57; *Monumenta linguae dacoromanorum, Biblia 1688, XI. Liber Psalmorum*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2003, p. 371; *Cartea Psalmilor sau Psaltirea profetului și regelui David*, trad. de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 1998, p. 37.

⁴⁰ Rabi Solomon FREEHOF, *The Book of Psalms*, p. 14.

⁴¹ Mayer GRUBER, *Rashi's Commentary*, p. 174. Cf. Rabi Yapheth ben HELI BASSOR, *In librum Psalmorum*, p. 93-4.

⁴² Cf. Mitchell DAHOOD, *Psalms*, p. 7; Peter CRAIGIE, *Psalms*, p. 60-1; Charles BRIGGS, *The Book of Psalms*, p. 14-5; Alois BULAI, *Psalmii*, p. 16.

⁴³ Rabi Benjamin SEGAL, *Psalm 2*.

⁴⁴ CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 58.

⁴⁵ Interogația לָמָּהּ (*lamma^h*) este folosită de cele mai multe ori atunci când se face referire la acțiuni inutile. Ioan POPESCU-MĂLĂIEȘTI, *Psalmii*, p. 654.

domină primele trei versete, subliniind nedumerirea psalmistului față de acțiunile militare desfășurate de către cei ce s-au ridicat împotriva Domnului și a unsului Său⁴⁶. Sesizând inutilitatea acestei răzvrățiri nelegiuite față de puterea incomensurabilă a lui Dumnezeu care sprijină vizibil pe regele nou proclamat, autorul se arată surprins de faptul că liderii acestei rebeliuni nu pricep că izbânda lor este practic imposibilă. Cu toate că aceștia urzesc planuri de luptă și își etalează forțele coalizate pentru a intimida pe rege, în tabăra lor domnește agitația, zbuciumul și nesiguranța. Această realitate este redată cu multă finețe de către psalmist care folosește în creionarea acestui tablou termeni ce indică, prin nuanțările lor, o stare de neliniște și frământare.

Perfectul רָגַשׁוּ (*ragșu*), al cărui sens de bază este acela de *a se aduna, a se aduna tumultuos*⁴⁷, exprimă o stare de agitație care este menită să asigure ceva sau să preîntâmpine un eveniment nefast⁴⁸. Acest verb care face trimitere la adunarea unei coaliții ce freamătă în aflarea strategiei de luptă care să aibă ca finalitate înfrângerea regelui, a suscitat mult interesul traducătorilor care au optat pentru termeni și nuanțări diferite. De pildă, principalele ediții românești, influențate în mare parte și de opțiunea Septuagintei de traducere (*φρυάσσω* – *a se întărâta*), au redat termenul prin verbele *a se îngloti* (P.1651), *a se înfierbânta* (B.1688), *a se întărâta* (B.1795, B. 1914), *a se zbuciuma* (B.1936), fiecare încercând să surprindă cât mai cuprinzător imaginea descrisă de psalmist. Este important să remarcăm faptul că părinții, pornind de la etimologia termenului grecesc, au asemănat pe cei răzvrățiți cu niște cai turbați care și-au pierdut controlul și se luptă cu cei ce caută să îi îmblânzească. „Cuvântul φρυάσσω – afirmă Diodor din Tars – face trimitere la nechezatul pe care îl fac caii când lovesc cu copita pământul. Chiar și atunci când nimeni nu îi agită, caracterul lor brutal îi determină să fie ostili și să atace pe oricine le iese în cale”⁴⁹.

Celălalt verb יִהְגוּ (*iehgu*) care poate fi tradus prin *a cugeta, a murmura, a medita*, fiind la imperfect, indică o acțiune aflată în desfășurare. Mulțimile adunate încep să vocifereze, să lanseze afirmații defăimătoare, să rostească vorbe deșarte pline de ură și amenințări la adresa israeliților care, pe de-o parte au menirea de a atrage și pe alții alături de ei și de a ridica moralul trupelor, de a se mobiliza, iar pe cealaltă parte de a descuraja pe oponenti. Făcând trimitere la contextul istoric amintit, Rabi David Kimhi susține că filistenii considerau că este imposibil să fie înfrânți de regele David fiindcă nu cu mult timp în urmă Saul și majoritatea membrilor familiei

⁴⁶ Peter CRAIGIE, *Psalms*, p. 63.

⁴⁷ George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p. 12.

⁴⁸ Albert BARNES, *Notes on the book of Psalms*, p. 12.

⁴⁹ DIODORE OF TARSUS, *Commentary on Psalms*, p. 7. Cf. THEODORE OF MOPSUESTIA, *Commentary on Psalms*, p. 17; CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 59 și EFTIMIE ZIGABENUL și SF. NICODIM AGHIORITUL, *Psaltirea în tâlcuirile Sfinților Părinți*, vol. 1, trad. Ștefan Voronca, Ed. Eghemenița, Galați, 2006, p. 69.

regale fuseseră uciși în lupta de pe muntele Ghelboa (1 Rg. 31, 2), iar israeliții au fost biruiți⁵⁰. Însă această atitudine sfidătoare a celor coalizați a fost percepută de psalmist ca fiind deșartă și lipsită de izbândă. Aceștia aveau acum de-a face cu un adversar în plină ascensiune care pe lângă sprijinul întregului popor avea susținerea divină. Influențat de scrierile ugaritice, M. Dahood consideră că verbul הִגָּה (*hgh*) trebuie tradus prin *a număra*, iar substantivul רִיקָה (*riq*) prin *trupe (militare)*, nu prin *deșertăciune* cum s-a încetățenit deja, astfel încât sintagma יְהִגּוּ רִיקָה (*iehgu-riq*) să aibă mai degrabă sensul de *a număra trupele*, decât *a cugeta cele deșarte*⁵¹. Opțiunea de traducere a exegetului completează contextul descris de psalmist evidențiind o etapă premergătoare confruntării în care liderii rebeliunii își numără soldații (adunați din mai multe popoare⁵²) pentru a ști pe cine se pot baza⁵³.

Cei doi termeni folosiți de autor pentru a desemna pe rebeli: גּוֹיִם (*goim*) – *neamurile* și לְעֻמִּים (*leummim*) – *popoarele* fac referire la aceeași categorie de persoane: păgâni, locuitori din afara teritoriului israelit. Autorul psalmului a optat pentru două cuvinte diferite datorită procedurii stilistice folosit în primele versete (paralelismului sintetic) care poate presupune și o astfel de regulă⁵⁴. Exegeza patristică care a aplicat textul psalmului la evenimentele premergătoare răstignirii Mântuitorului (FA 4, 24-28), a făcut o separație clară între cei doi termeni considerând că primul dintre ei se referă în general la romani⁵⁵, iar celălalt la iudeii potrivnici Domnului care s-au adunat în jurul arhierilor Anna și Caiafa⁵⁶. Diodor, episcopul din Tars, consideră că termenii se referă doar la poporul ales, primul desemnându-i pe israeliți sau pe galileienii adunați în jurul lui Irod, iar celălalt pe iudeii din Ierusalim⁵⁷. O abordare asemănătoare o are și Sfântul Chiril al Alexandriei care îi incriminează doar pe iudei de răzvrătire împotriva Domnului⁵⁸.

⁵⁰ Rabbi David KIMHI, *The longer commentary*, p. 12-3.

⁵¹ Mitchell DAHOOD, *Psalms*, p. 7.

⁵² Cf. Josepus FLAVIUS, *Antichități iudaice*, p. 372.

⁵³ Cu toate că perspectiva propusă de renumitul biblist este destul de interesantă și dezvoltă constructiv discursul introductiv al psalmului, rămânem fideli variantei tradiționale de traducere, rezumându-ne doar la a menționa viziunea respectivă.

⁵⁴ Albert BARNES, *Notes on the book of Psalms*, p. 12. Cf. Robert BRATCHER și William REYBURN, *A Translator's Handbook on the Book of Psalms*, United Bible Societies, New York, 1991, p. 23.

⁵⁵ Teodoret de Cir consideră că este important să semnaleze că nu toți cei dintre neamuri au fost potrivnici lui Hristos ci numai o categorie: „Nu zice *neamurile*, cu articol, ca să socotești că-i cuprinde pe toți, ci *neamuri*, aducând înțelegerea către o anumită parte. Că – de vreme ce, prinzându-L, iudeii L-au dat pe Dânsul neamurilor – pentru aceasta zice: Care este pricina sau ce s-a făcut, încât și noroadele s-au pornit asupra Lui împreună și L-au dat pe Dânsul în mâinile neamurilor?”. TEODORET DE CIR, *Tâlcuire la psalmi*, p. 8.

⁵⁶ EFTIMIE ZIGABENUL, *Psaltirea*, p. 69. Cf. St. HILAIRE DE POITIERS, *Commentaire sur Psaume 2* în <http://www.patristique.org/Hilaire-de-Poitiers-Instruction.html> (accesat 08 iulie 2013).

⁵⁷ DIODORE OF TARSUS, *Commentary on Psalms*, p. 7.

⁵⁸ SF. CHRIL AL ALEXANDRIEI, *Tâlcuirea psalmilor I*, p. 38. „Aici osândește mai clar nebuniile iudeilor, îndrăzneala lor neînfrănată împotriva lui Hristos, deșertăciunea în cugetări și copilăria în gânduri.”

Versetul 2

„Regii pământului stau înaintea și căpeteniile se sfătuiesc laolaltă împotriva Domnului și împotriva unsului Său zicând:”

În acest verset, psalmistul precizează motivul pentru care s-au adunat forțele militare păgâne și totodată ne oferă câteva detalii privitoare la liderii coaliției care au stârnit rebeliunea⁵⁹. Dacă în stihul anterior ni se spune că planurile și urzelile acelor popoare sunt lipsite de izbândă, aici ne este descoperit faptul că regii și căpeteniile acestora se ridică împotriva Domnului și a dominației pe care o are asupra lor suveranul care a primit de curând legitimitate dumnezeiască. Termenii מַלְכֵי (malkei) – regii și רוֹזְנִים (roznim) – domnitorii, principii, căpeteniile indică fără a oferi detalii suplimentare pe conducătorii răzvrătiților. Sintagma מַלְכֵי-עֵרֶץ (melki-eret) – regii pământului este mai degrabă o expresie batjocoritoare menită să sublinieze contrastul dintre ei și regele a cărui autoritate vine din cer, decât un element care să ne ajute să identificăm pe vreunul dintre aceștia⁶⁰. În acest sens, Rabi David Kimhi susține că liderii triburilor filistene care în fapt erau doar niște satrapi, își arogau din mândrie drepturi și demnități regale, fără însă a fi susținuți de o tradiție monarhică⁶¹. Cu toate acestea, rabinul nu exclude posibilitate ca în cadrul acestei coaliții să fi fost prezenți câteva căpetenii și regi ai popoarelor învecinate. Privind textul din perspectivă hristologică, părinții au identificat în persoanele acestor regi și căpetenii pe cei care au complotat în vreun fel la uciderea Mântuitorului: Irod cel Mare⁶², Irod Tetrarhul, Pilat și fariseii, aceștia din urmă fiind indicați de termenul căpetenii⁶³.

Forma de hitpael imperfect (יְתִיצְבוּ – itiattebu) a verbului יָצַב (a sta, a-și lua poziția) a fost tradusă diferit în edițiile românești. Pentru a scoate în evidență revolta regilor adunați împotriva Domnului și a regelui, unii traducătorii au optat pentru variante precum: *s-au răscolat* (B.1874), *se răzvrătesc*⁶⁴ sau *răscoală-se* (B.1938), în detrimentul unei traduceri literale care în opinia acestora nu ar fi acoperit suficient de bine sensul termenului ebraic și nu l-ar fi redat în formă reflexivă. Totuși, acest verb care a fost redat în traducerea noastră prin sintagma

⁵⁹ Albert BARNES, *Notes on the book of Psalms*, p. 13.

⁶⁰ Cf. Robert BRATCHER, *The Book of Psalms*, p. 23.

⁶¹ Rabbi David KIMHI, *The longer commentary*, p. 13.

⁶² CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 59.

⁶³ Motivând folosirea pluralului în cazul celor două tipuri de conducători, cuviosul Eftimie oferă acestui text o interpretare duhovnicească interesantă: „Însă înțelege aceasta și în chip mai adânc, că pentru aceasta a zis David la plural împărați, pentru că împăratul cel gândit al păcatului, diavolul, unit fiind cu Irod, văzutul împărat, se porneau amândoi împotriva lui Hristos. Asemenea și începătoriile și stăpâniile demonilor, împotriva cărora este și lupta noastră, după Apostolul, unite fiind cu boierul și ighemonul Pilat, se întrarmau împotriva Mântuitorului.” EFTIMIE ZIGABENUL, *Psaltirea*, p. 69.

⁶⁴ Ioan POPESCU-MĂLĂIEȘTI, *Psalmii*, p. 654.

stau înaintea (opțiune care are la bază textul *Psaltirii* din 1652 și forma de imperfect a verbului), indicând mai degrabă o stare decât o poziție fizică⁶⁵, subliniază fermitatea lor în poziția de adversitate și revoltă pe care au luat-o față de Domnul și de unsul Său⁶⁶.

Celălalt verb יָדֹנּוּ (*nosdu*), o formă de nifal perfect format din rădăcina דֹנּוּ (*a stabili, a pune temelie, a sta împreună, a se sfătui, a se asocia*) a fost tradus în marea majoritate a edițiilor cu o formă de prezent, nu cu una de trecut cum ar fi fost firesc, deoarece conspirația prin care doresc să iese de sub autoritatea regelui nu a încetat, aceasta continuând până la îndeplinirea scopului revoltei lor pe care au instrumentat-o în câteva întâlniri anterioare⁶⁷. Prin urmare, folosind acest verb, psalmistul face trimitere la consfătuirea pe care conducătorii rebeliunii o au înainte de atac, când în chip firesc se stabilește strategia de luptă.

Este important să semnalăm faptul că acești păgâni care au provocat revolta au avut în vedere, atât o eliberare fizică de sub dominația regelui israelit, cât și una spirituală⁶⁸, fiindcă Yahwe, Dumnezeuul poporului ales, se dovedise în timp a fi un adversar mult mai puternic decât conducătorii lor politici. Acest fapt l-au constatat de-a lungul istoriei toate popoarele canaanite care au intrat în conflict cu israeliții. Astfel că, liderii acestei coaliții au înțeles că pentru a se ieși de sub stăpânirea regelui israelit, ei trebuie să lupte și împotriva Dumnezeului lor sau mai bine zis să încerce să nimicească concomitent cu suveranul lor și credința acestora în sprijinul ceresc. Așadar, legitimitatea dumnezeiască a noului rege este elementul ce i-a determinat pe rebeli să-și concentreze atenția în special asupra forței spirituale care putea să influențeze decisiv soarta acestui conflict⁶⁹.

Începând cu Saul, toți regii poporului ales erau investiți în această demnitate prin ungere (Jd. 9, 8; 1 Rg. 9, 16), un act ce simboliza alegerea persoanei respective dintre toți ceilalți pentru a îndeplini o anumită slujire⁷⁰. Turnarea pe capul noului rege a undelemnului certifica faptul că Dumnezeu îi oferea acestuia legitimitatea de a conduce și îl consideră reprezentant sau regent al Său în popor. Când termenul מַשִּׁיחַ (*mašiaḥ*) – *cel uns, unsul* era folosit ca adjectiv sau substantiv, cum este în cazul de față, acesta devenea un titlu onorific și indica fie pe marele preot (Lv. 4, 3), fie

⁶⁵ CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 59. Aceasta însă nu înseamnă că termenul nu poate face trimitere la faptul că regii și-au așezat trupele în poziție de luptă. Aici starea lor de ostilitate este cea care generează și celelalte mișcări.

⁶⁶ Charles BRIGGS, *The Book of Psalms*, p. 18. Cf. George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p.12.

⁶⁷ CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 59.

⁶⁸ Folosirea prepoziție לַ (al) – *împotriva, asupra* înaintea termenilor Yahwe și uns confirmă acest fapt. Vezi Charles BRIGGS, *The Book of Psalms*, p. 18.

⁶⁹ Cu alte cuvinte, aceștia luptau împotriva lui Dumnezeu, atât direct, cât și indirect. Ioan POPESCU-MĂLĂIEȘTI, *Psalmii*, p. 654.

⁷⁰ Peter CRAIGIE, *Psalms*, p. 66.

pe rege (1 Rg. 2, 10; 2 Rg. 22, 51)⁷¹. Treptat această denumire a fost conferită unui personaj regal emblematic, aflat într-o relație specială cu Dumnezeu, căruia ulterior i s-a atribuit o misiune eshatologică. Din aceste considerente, denumirea Unsul⁷² care este folosită în acest psalm a fost aplicat mai întâi lui David⁷³, noul rege întronizat, iar apoi lui Iisus Hristos, coregentul suprem (FA. 13, 32-33; Evr. 1, 5; 5, 5), Cel pe care autorii noutestamentari l-au identificat cu Mesia și Regele lui Israel cel așteptat (In. 1, 41, 49)⁷⁴.

Versetul 3

„Să rupem legăturile lor și să aruncăm de la noi funiile⁷⁵ lor!”

Psalmistul deslușește deplin planurile coaliției rebele doar în acest verset când precizează intențiile lor de subminare a autorității Domnului și a regelui lui Israel care îi constrânge și le îngrădește libertatea. Revolta și iritarea acestora este subliniată prin verbele נתק (nataq) – a rupe, a sfărâma și שלח (shalakh) – a arunca, a scăpa de care exprimă dorința, îndemnul și ațâțarea reciprocă spre lupta care le poate aduce eliberarea⁷⁶.

Relația de vasalitate dintre rege și cei răsculați este expusă de autorul textului psalmic printr-un limbaj metaforic. Folosind imaginea unor *legături și funii*, obiecte care implică o anumită captivitate, psalmistul intenționează să scoată în evidență controlul și autoritatea pe care suveranul le deține asupra acestora. Pentru a accentua mai bine această realitate, traducătorii Septuagintei au considerat că este mai potrivit să asocieze termenul עֲבוֹת (avot) – *funie, coardă, frânghie* cu bretelele care ajută la fixarea unui jug (ζυγός) pe gâtul unui animal⁷⁷.

⁷¹ Corelând acest text cu cel din versetul 6 avem certitudinea că aici avem de-a face cu un rege, fără a lua în calcul contextul deja menționat.

⁷² Mesia sau Hristosul, conform unor traduceri – P.1651, B.2001, FBJ etc.

⁷³ Rabbi David KIMHI, *The longer commentary*, 13. Cf. Adam CLARKE, *Psalms*, p. 2:2.

⁷⁴ Literatura patristică identifică și implicit confirmă valența mesianică a acestei denumiri. Cf. ORIGEN, „Selection from the Psalms,” în PG 12, 1104 – Craig BLAISING, et al., *Ancient Christian Commentary on Scripture. Old Testament (Psalms 1-50)*, vol. VII, InterVarsity Press, New York, 2004, p. 13. ST. ATHANASIUȘ THE GREAT, *The Life Of Antony And The Letter To Marcellinus*, trad. Robert C. Gregg, Paulist Press, New York, 1980, p. 102; ST. HILAIRE DE POITIERS, *Commentaire sur le Psaume 2*; THEODORE OF MOPSUESTIA, *Commentary on Psalms*, p. 15. SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Tâlcuirea psalmilor I*, 38; ST. AUGUSTIN, *Expositions on the Psalms*, 2; DIODORE OF TARSUS, *Commentary on Psalms*, p. 7; TEODORET DE CIR, *Tâlcuire la psalmi*, p. 8; CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 57; *Liber Psalmorum*, p. 371; *Cartea Psalmilor*, p. 37.

⁷⁵ Septuaginta traduce termenul prin ζυγός care înseamnă jug.

⁷⁶ Ioan POPESCU-MĂLĂIEȘTI, *Psalmii*, p. 656.

⁷⁷ Francis MOZLEY, *The Psalter of the Church. The Septuagint psalms compared with the Hebrew, with various notes*, University Press, Cambridge, 1905, p. 3. Cf. ST. HILAIRE DE POITIERS, *Commentaire sur le Psaume 2* în <http://www.patristique.org/Hilaire-de-Poitiers-Commentaire-sur-le-Psaume-2.html> (accesat 24 iulie 2013).

Spre deosebire de majoritatea interpreților⁷⁸ care susțin că cei doi termeni se aplică rebelilor, Rabi David Kimhi consideră că aici legăturile și frânghiile fac trimitere la înțelegerea fermă a tuturor israeliților de a-l proclama rege pe David, bine știindu-se faptul că timp de șapte ani acesta a domnit doar peste triburile ce aveau să constituie mai târziu Regatul lui Iuda. Prin urmare, coaliția condusă de filistenii urmărea să destabilizeze această alianță și să compromită domnia de curând proclamată⁷⁹.

Perspectiva patristică ne oferă mai multe direcții de interpretare, însă unele dintre acestea au fost aplicate nejustificat textului psalmic. Spre exemplu, Origen afirmă că aceste legături menționate de psalmist sunt „patimile și nelegiuirile noastre, care ne țin încătușați”⁸⁰. Teodoret de Cir susține că în acest verset, Duhul Sfânt îi cheamă pe credincioși să rupă legăturile cu lumea păgână, să lepede povara Legii și să își asume jugul lui Hristos⁸¹. Sf. Chiril al Ierusalimului a pus aceste cuvinte în gura îngerilor care erau de față la patimile Domnului și așteptau cu nerăbdare să-i zdrobească pe cei care-L chinuiau pe Hristos⁸². Cu toate acestea, considerăm că abordarea spirituală cea mai adecvată care se poate aplica acestui verset este aceea în care se face trimitere la revolta iudeilor⁸³ și a celorlalte popoare împotriva Domnului și a *jugului* pe care Iisus Hristos, prin învățătura Sa ce a fost răspândită de apostoli până la marginile lumii, l-a pus în chip nevăzut asupra întregii omenirii fără însă a o constrânge în vreun fel să îl accepte⁸⁴.

Versetul 4

„Cel ce locuiește în ceruri râde, Domnul își bate joc de ei.”

Începând cu acest verset atenția psalmistului este concentrată asupra Domnului. Aici și în următoarele două stihuri este expusă reacția Acestuia față de

⁷⁸ Mitchell DAHOOD, *Psalms*, p. 8; Peter CRAIGIE, *Psalms*, p. 63. Cf. *Liber Psalmorum*, p. 371.

⁷⁹ Rabi David KIMHI, *The longer commentary*, p. 13.

⁸⁰ ORIGEN, „Omiliile la Geneză,” coll. *PSB 6*, trad. Teodor Bodogae et al., IBMO, București, 1981, p. 47.

⁸¹ „Mie însă mi se pare că Preasfântul Duh le poruncește credincioșilor să zică acestea: „Să rupem legăturile lor – adică ale neamurilor celor păgâne – și să lepădăm de la noi jugul lor” – adică al iudeilor celor prea fără de lege – și să luăm asupra noastră jugul cel bun al Domnului.” TEODORET DE CIR, *Tâlcuire la psalmi*, p. 8.

⁸² Cf. J. M. NEALE, *A commentary on the Psalms: from primitive and mediaeval writers and from the various office-books and hymns of the Roman, Mozarabic, Ambrosian, Gallican, Greek, Coptic, Armenian, and Syrian rites*, vol. I, J. Masters/Pott and Amery, London/ New York, 1869, p. 99.

⁸³ Cuviosul Eftimie aplică aceste cuvinte doar iudeilor care deși ar fi trebuit să asume învățătura Domnului ca pe ceva firesc, aceștia au ales să i se împotrivescă: „Ori cuvintele acestea se zic din partea iudeilor ucigași ai Mântuitorului, care, pe unele ca acestea, le ziceau prin cuvinte și le făceau cu lucrurile, socotind că zdrobesc legăturile robiei Părintelui și a Fiului și că leapădă jugul supunerii către Dumnezeu, deși, după fire, erau supuși robiei lui Dumnezeu, ca niște făpturi ale Lui, după ceea ce s-a zis: *că toate sunt slujitoare Ție* (Ps. 118, 91)”. EFTIMIE ZIGABENUL, *Psaltirea*, p. 71.

⁸⁴ ST. AUGUSTIN, *Expositions on the Psalms*, p. 3. CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 60.

uneltirile și planurile deșarte ale rebelilor. Fiecare verset din această secțiune corespunde și oferă răspuns primelor trei versete ale psalmului⁸⁵. Prin urmare, agitației și tulburării generate de adunarea forțelor militare ale coaliției din primul stih îi este pusă în contrapondere detașarea și superioritatea Celui ce locuiește în ceruri. Toate încercările de subminare a autorității și de ieșire de sub dominația Domnului sunt considerate a fi ridicole⁸⁶. Mai marilor pământului nu realizează că lupta lor împotriva Dumnezeului care viețuiește și locuiește în ceruri este pierdută înainte ca aceasta să înceapă. Contrastul dintre aceste puteri este evidențiat și mai mult prin faptul că atunci când psalmistul subliniază superioritatea Domnului, acesta folosește, atât participiul יוֹשֵׁב (*iošeb*) – *cel ce stă, cel ce locuiește* care în textele scripturistice (cf. 3 Rg. 8, 25; Am. 1, 5, 8) este folosit adeseori pentru a descrie șederea de tron a unui suveran⁸⁷, cât și numele אֲדֹנָי (*Adonai*) – *Domnul*⁸⁸ care face trimitere la calitatea de conducător suprem al lumii⁸⁹.

Detașarea clară a lui Dumnezeu față de rebeli și planurile lor este redată în acest verset printr-o exprimare antropomorfică. Psalmistul afirmă că Domnul râde și își bate joc de ei când vede inutilitatea răzvrătirii lor. Aceste verbe care evidențiază lipsa de îngrijorare și controlul absolut⁹⁰ au fost considerate de unii dintre părinți⁹¹ a fi nepotrivite pentru a exprima atitudinea lui Dumnezeu fiindcă batjocorirea și ridiculizarea sunt mai degrabă niște patimi omenești⁹². Prin urmare, această atitudine triumfătoare nu face altceva decât să sublinieze faptul că Dumnezeu, fiind stăpân pe situație, constată planurile acestora, nu numai că au fost inutile, ci sunt lipsite de valoare și produc rău celor care le urzesc⁹³.

⁸⁵ Albert BARNES, *Notes on the book of Psalms*, p. 15.

⁸⁶ DIODORE OF TARSUS, *Commentary on Psalms*, p. 8.

⁸⁷ Mitchell DAHOOD, *Psalms*, p. 8. Cf. Charles BRIGGS, *The Book of Psalms*, p. 19.

⁸⁸ ADONAI (*Domnul, Stăpânul* – provine din verbul *adan* – *a hotărî, a judeca, a cârmui, a domni*) îl prezintă pe Dumnezeu ca domn și stăpân al întregului Univers. Deși este forma plurală a lui Adon, „numele Adonay are totuși numai înțeles exclusiv singular și se aplică unicului Dumnezeu adevărat stând în cea mai apropiată relație cu Yahwe nu numai pentru că îi cedează vocalele, ci și prin aceea că este considerat un nume propriu a lui Dumnezeu [după cum vedem în scrierile profetice – Is. 6, 1] [subl. ns.]”. Începând cu perioada Ahemenizilor, în cadrul serviciului divin, la citirea scripturilor s-a încetățenit să se folosească *Adonai* ca substitut pentru YHWH. Vasile LOICHIȚĂ, „Numirile biblice ale lui Dumnezeu și valoarea lor dogmatică,” în: *MB*, (1956), 10-12, p. 154. Cf. Veron McCLASLAND, „Some New Testament Metonyms for God,” în: *JBL*, (1954), 58, p. 109.

⁸⁹ Alexander KIRKPATRICK, *The book of Psalms*, University Press, Cambridge, 1905, p. 9.

⁹⁰ Rabbi David KIMHI, *The longer commentary*, p. 13.

⁹¹ „Nimic din acestea nu trebuie privit din perspectivă omenească, fiindcă Domnul nu râde destinzându-și obrazul și nici nu batjocorește încruntându-și nasul. Acestea trebuie înțelese ca o manieră de manifestare pe care El o oferă sfinților Săi, pentru ca atunci când vor vedea lucruri viitoare, anume că numele și stăpânirea lui Hristos va străbate posteritatea și va supune neamurile, să înțeleagă că acești oameni *cugetă cele deșarte*. Așadar, când se vorbește de râsul și batjocorirea acestora de Domnul, avem în vedere această putere dată sfinților.” St. AUGUSTIN, *Expositions on the Psalms*, p. 3.

⁹² EFTIMIE ZIGABENUL, *Psaltirea*, p. 71.

⁹³ THEODORE OF MOPSUESTIA, *Commentary on Psalms*, p. 21.

Versetul 5

„Atunci, va grăi către ei în mânia Sa și cu urgia Sa îi va înspăimânta, zicând:”

Particula adverbială **יָאֵז**(*az*) – *atunci* cu care debutează versetul, semnaleză intervenția decisivă a Domnului care a hotărât să pună capăt acestei răzvrătiri⁹⁴. După ce subliniază detașarea și calmul cu care Dumnezeu, în calitatea Sa de suveran al Universului, privește agitația și cugetările deșarte ale coaliției rebele, psalmistul prezintă maniera în care cei ce s-au răsculat împotriva Domnului și a unsului Său sunt înfrânți și forțați să se supună deciziei dumnezeiești. Atunci când liderii acestei rebeliuni s-au crezut învingători, când orgoliul lor a ajuns la cote maxime, Dumnezeu și-a făcut simțită prezența, a demonstrat lipsa lor de putere și implicit inutilitatea revoltei lor, și a pus capăt conflictului, înfricoșându-i cumplit prin mânia și urgia Sa⁹⁵.

Folosind aceeași exprimare antropomorfică ca în stihul anterior, psalmistul scoate în evidență faptul că Dumnezeu, fără a fi stăpânit de un sentiment de răzbunare⁹⁶, se ridică împotriva răului, face judecată și restabilește orânduirile anterioare pe care răzvrătiții au vrut să le suprimă. Chiar și în această intervenție fermă și înspăimântătoare a Domnului, autorul lasă să se întrezărească mila dumnezeiască. Pe lângă îngăduința cu care Dumnezeu a tratat acțiunea lor de răzvrătire, părinții au subliniat faptul că între mânie și urgie (aceasta din urmă fiind manifestarea exterioară a celui dintâi, adică rezultatul ei⁹⁷) există un timp în care se poate produce îndreptarea și recunoașterea greșeli⁹⁸. Așadar, înainte ca mânia și urgia dumnezeiască să se dezlănțuie, Dumnezeu întotdeauna avertizează și lasă o perioadă de pocăință⁹⁹.

⁹⁴ Cf. DIODORE OF TARSUS, *Commentary on Psalms*, p. 8.

⁹⁵ George PHILLIPS, *The Psalms in Hebrew*, p. 16; Albert BARNES, *Notes on the book of Psalms*, p. 15. Ioan POPESCU-MĂLĂIEȘTI, *Psalmii*, p. 657.

⁹⁶ ST. AUGUSTIN, *Expositions on the Psalms*, p. 3. CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*, p. 61. Cf. ST. HILAIRE DE POITIERS, *Commentaire sur le Psaume 2* în <http://www.patristique.org/Hilaire-de-Poitiers-Commentaire-sur-le-Psaume-2.html> (accesat 24 iulie 2013).

⁹⁷ *Septuaginta*, p. 43. Sfântul Vasile afirmă că: „Este foarte mare deosebire între mânie și urgie: mânia este un proces de gândire prin care se aduc aminte lucruri triste asupra celui ce merită, iar urgia este chiar durerea și pedeapsa care se dau de Dreptul Judecător pe măsura nedreptății săvârșite.” Cf. EFTIMIE ZIGABENUL, *Psaltirea*, p. 71.

⁹⁸ ORIGEN, „Selection from the Psalms,” în PG 12, 1104 – Craig BLAISING, *ACCSOT (Psalms 1-50)*, p. 13.

⁹⁹ J. M. NEALE, *A commentary on the Psalms*, p. 100. Unii consideră că psalmistul face referire în chip profetic la mustarea pe care o vor suporta fariseii pentru neascultarea cuvintelor Mântuitorului (TEODORET DE CIR, *Tâlcuire la psalmi*, p. 8; THEODORE OF MOPSUESTIA, *Commentary on Psalms*, p. 21), iar alții că aici se face trimitere la urgia din timpurile eshatologice (EFTIMIE ZIGABENUL, *Psaltirea*, p. 71; Rabbi Yapheth ben HELI BASSOR, *In librum Psalmorum*, p. 105-6).

